

VITÉZ KITTI

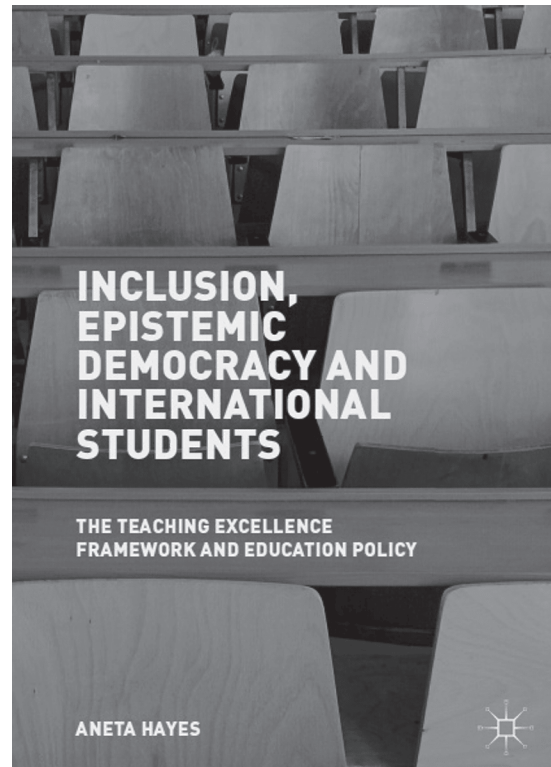
Mi és ők?

Egy felsőoktatási értékelési rendszer vizsgálata a nemzetközi hallgatók szemszögéből

Aneta Hayes (2019) Inclusion, Epistemic Democracy and International Students. The Teaching Excellence Framework and Educational Policy. Keele University, Keele, Staffordshire, UK

A 2019-ben kiadott kötet a nemzetközi hallgatók 21.századi felsőoktatásban elfoglalt helyzetét és a hallgatói mobilitás kérdéskörét veszi górcső alá, kiemelten vizsgálva az Egyesült Királyságot, utalva időnként az Egyesült Államok és Ausztrália példájára, mint három, a nemzetközi hallgatók körében legnépszerűbb mobilitási célpontra. *Aneta Hayes* könyve olyan kérdés-és problémaköröket taglal, mint a „status quo”, a nemzetközi hallgatók „kisebbség” (*international students as „inferiors”*) és kirekesztődése törvényi és mindennapi szinteken, illetve a politika hatását a társadalmi diskurzusra. A kötet jelentőségét az előszóban *Ly Thi Tran* professor a Deakin Egyetemről is hangsúlyozza, hiszen szerinte a szerző különleges nézőpontjával arra tesz kísérletet, hogy törvényi és döntéshozói szinteken vizsgálja a *Teaching Excellence Framework*, röviden *TEF* oktatási reform kérdését. A *TEF* egy olyan értékelési rendszer az Egyesült Királyságban, melyben egyelőre önkéntesen vehetnek részt a felsőoktatási intézmények 2017 óta, és melynek eredményeképpen arany, ezüst vagy bronz fokozatot érhetnek el egy minősítési folyamat során. Érdekes, hogy induláskor több mint százharminc felsőoktatási intézmény vett részt ebben az értékelésben, azonban 2019-ben ez a szám mindösszesen alig harminc. S hogy mi lehet ennek az oka? *Aneta Hayes* részletesen kifejti legújabb könyvében.

A kötet három fő részből áll, melyek további alfejezetekre bontva vezetnek az olvasót egy részletes elméleti megközelítéstől kiindulva egészen egy mérésen alapuló esettanulmányig. A szerző bevezetésben megfogalmazott céljai alapján a kötet funkciója kettős, egyrészt változást elérni az oktatási kiválóság te-

rületén azzal, hogy a nemzetközi hallgatók megítélése változik, másrészt praktikus eszközöket nyújtani, melyekkel ezek a változások véghezvihetők lesznek.

Az első fejezet címe „Eljárásrend, mint hatalom” melyben a szerző ismerteti, hogy a döntéshozatal egyértelműen szétválaszthatatlan a politikától, ezért a politikai irányelvek olyan igazságot állítanak a társadalmi diskurzus fókuszába, melyek formálják és közelíteni igyekeznek az egyének véleményét ehhez az igazsághoz azzal, hogy bizonyos cselekvéseket korlátoznak, tiltanak. Hangsúlyossá válik az a gondolat, hogy a nemzetközi hallgatók egyéni érzéseit hiába tesszük jobbá és boldogabbá, ezek sosem ellensúlyozhatják a törvényi szintekről érkező diszkrimináció és kizáródás érzését. A fejezetben több példát is olvashatunk a nemzetközi hallgatók mindennapi életük során tapasztalt nehézségekre és arra, hogy ezekkel milyen módon igyekeznek megküzdeni, melyek közül talán a legtipikusabb a láthatatlannak tűnés (*remain invisible*).

A második fejezet a „Nemzetközi hallgatók törvényi megjelenítése az Egyesült Királyságban” címet viseli, mely leginkább azt hangsúlyozza, hogy a nemzetközi hallgatókat gyakran gazdasági tárgyként (*economic objects*) vagy a brit oktatási rendszer kihasználójaként tartják számon napjainkban, ezért máig is érvényes a hazai és a nemzetközi hallgatók elkülönítése a „minket” és „őket” jelzőkkel (*us and them*). Itt tér ki arra a szerző, hogy míg több csoport, pl. fogyatékosággal élők vagy kisebbségekhez tartozók, egyértelműen az inklúzió és a diverzitás fókuszában állnak, addig a nemzetközi hallgatók többnyire nem jelennek meg ezek között a csoportok között, így a tanterv és tananyag is sokszor monokulturális, mely a briteket felsőbbrendűnek ábrázolja.

A harmadik fejezet a „Kondicionálás, mint a gyarmatosítás feltételezett folytatása és az episztemikus demokrácia” címet kapta, mely a felsőoktatás gyarmatosításáról szól. A szerző történeti kitekintést tesz a 18. századi Észak-Dél helyzetére, illetve a nemzetépítési időszakára, majd a kulturális különbségek és koloniális különbségek közötti perspektívaváltást bontogatja. Továbbá megjelenik az a gondolatmenet is, miszerint a fogadó országoktól elvárt, hogy hálások legyenek a nemzetközi hallgatóknak, amiért őket választották, náluk fizetnek tandíjat, albérletet és nem keveset költenek a mindennapjaik során. Magyarországi kontextusban 41 felsőoktatási intézmény bevonásával M. Császár Zsuzsanna vizsgálta (2020) a nemzetközi hallgatók hatását három vidéki településen (Pécs, Szeged, Debrecen). A kutatás eredménye szintén azt mutatta, hogy a nemzetközi hallgatók milyen fontos gazdaságélénkítő hatással bírnak, így nem meglepő, ha a célországok hálások a nemzetközi hallgatóknak. Egy érdekes gondolatmenetet is bemutat ezzel összefüggésben Aneta Hayes, miszerint „mi” (felsőbbrendű helyiek) segítünk „nekik” (alsóbbrendűeknek) leküzdeni a fogadóországban tapasztalt nehézségeket, hátrányokat, tehát tulajdonképpen burkoltan, de a kolonializálást folytatjuk. Ebben a fejezetben továbbá több újkeletű fogalommal és ezek értelemezési keretével is megismerkedhet az olvasó, ezek pedig az *interculturalidad*, valamint a *pluriversity*. Utóbbi használata arra utal, hogy elismerjük a másikat, mint egy gondolkodó és tudást közvetítő/teremtő személyt az *uni-versity* helyett.

A negyedik fejezet a „Pedagógia, mint politikai cselekvés az episztemikus demokrácia felé” címet kapta és tulajdonképpen folytatja az előző fejezet gondolatmenetét Clark Kerr által bevezetett *multiversity* kifejezésének értelmezésével. Azonban a fejezet fő fókusza a brit és nemzetközi felsőoktatási intézményeket célzó mérések, többek között az AHELO (*Assessment of Higher Education Learning Outcomes*), CALOHEE (*Comparing Achievements of Learning Outcomes in Higher Education in Europe*) és CLA (*Collegiate Learning Assessment*), melyek egyike sem fókuszál a tanítási gyakorlat értékelésére, az episztemikus demokrácia mérésére. A CALOHEE esetében vannak erre irányuló törekvések azáltal, hogy a polgári, szociális és kulturális bevonódást is méri. A szerző szerint az átalakulást, a változást lenne leginkább érdemes mérni, valamint a bevonódottság mértékét. Az alábbi mérésekkel a hatodik fejezetben még részletesebben megismerkedhet az olvasó.

A következő fejezet az előzőekben bemutatott elméleti keretből kiindulva a TEF által nyújtott lehetőségekről szól (*Opportunities the TEF Can Offer*). A fejezet elején ismét felmerül magának a TEF fogalmának komplexitása, ezzel együtt az a kérdéskör is, hogy ennek értelmezése attól is függ, hogy mit tekintünk a felsőoktatás céljának. A TEF mérések három fő területet vizsgálnak: (1) a tanítás minősége, (2) tanulási környezet, (3) hallgatók kimeneti eredménye és tanulási nyeresége. Ezután a modell megalkotóinak szándékáról olvashatunk releváns nemzetközi szakirodalmakkal és friss tanulmányokkal alátámasztva.

A hatodik fejezettől indul a könyvben taglalt kérdéskör gyakorlati megközelítése, ahol a megfelelő adatok kérdésköréről (*Suitable Data*) olvashatunk. Jelenleg a brit felsőoktatásban gyűjtött adatok korlátozottak a szerző meglátása szerint, és kevésbé mutatnak rá összefüggésekre a tanítási folyamat és az episztemikus inklúzió között. Ebben a fejezetben leginkább két nemzeti kérdőívről esik szó: *UK Engagement Survey* (UKES) és a *The National Student Survey* (NSS), melyek főként arra vonatkozóan tartalmaznak kérdéseket, hogy a tanulók mennyire kapnak segítséget tanulmányaik során, milyen visszajelzést kapnak tanáraiktól, ők hogyan értékelik munkájukat, valamint a hallgatók is visszajelzést adhatnak az oktatóik felkészültségéről. Azonban *Aneta Hayes* felhívja a figyelmet arra, hogy kevésbé irányulnak ezek az adatgyűjtések arra, hogy az oktatók mennyire tisztelik és bátorítják a nemzetközi hallgatókat véleményük formálására, nézőpontjuk megvitatására, és így a hallgatók mennyire tudnak aktívan szerepet vállalni az önszabályozó tanulásukban. A szerző szerint szükséges lenne tanórai bevonódottságukat mérni ahelyett, hogy elégedettségüket mérik az említett kutatások, ugyanis ezek között sok esetben jelentős eltérés mutatkozik.

A könyv záró, hetedik fejezete az „Esettanulmány” címet kapta (*Case Study*), melynek célja, hogy alátámassza az előző fejezetben bemutatott hiányosságokat az UKES mérés kapcsán. A könyv 160. oldalán látható kérdések a (nemzetközi és hazai) hallgatók kurzusokon átélt tapasztalataikra irányulnak, melynek segítségével három fő kategóriát hoztak létre a kódolás során a kutatók: (1) hozzájárulás, (2) fejlődés és (3) megértés. A bemutatott esettanulmányból kiderül, hogy a vizsgált 17 kurzuson a nemzetközi hallgatók (N=366) nem érzik magukat egyenlőnek és nem érzik magukat a közösség részének sem.

Aneta Hayes könyve egy komplex problémakört tárgyal azzal, hogy egy bevezetett felsőoktatási értékelési rendszert helyez elemzése fókuszába a nemzetközi hallgatók szempontjából. A szerző a mérés-értékelés kérdéskörében konkrét javaslatot mutat be egy esettanulmányon keresztül. Szerinte ahhoz, hogy rendszerszintű változást lehessen elérni a nemzetközi hallgatók helyzetével kapcsolatban, először is meg kellene kérdezni őket, hogy mi is történik velük az egyes kurzusaikon, a tanterem falain belül. *Hayes* szerint fontos lenne lehetőséget biztosítani számukra, hogy megoszthassák tapasztalataikat, legbelsőbb érzéseiket, ehhez pedig a kérdések szélesítése és átalakítása lenne szükséges a jövőben. Így van esély arra, hogy rendszerszintű problémák kerüljenek a felszínre.

A kötet leginkább a brit oktatáspolitikában jártas személyeknek szól, ugyanis kevésbé helyezi kontextusba a TEF kezdeményezését a szerző, ezért ehhez némi utánaolvasás szükséges az olvasó részéről mielőtt a könyv részleteiben elmélyülne. A kötet tagolása segíti az értelmezést, és vezeti az olvasót a szerző gondolatmenetében, azonban a sok oda-vissza utalás a különböző fejezetekre időnként megtöri az olvasás élményét, és az értelmezést is nehezíti.

Egy ilyen gondolat során – mely többször felmerült – megfogalmazza a szerző *Friere* 1970-es gondolataira támaszkodva, hogy a könyv célja nem az, hogy a passzív szenvedőnek állítsa be a nemzetközi hallgatókat, akiket az „elnyomástól” szükséges felszabadítani”, hanem sokkal inkább az, hogy aktív cselekvő szerepbe állítva őket lehetőséget kapjanak, hogy formálhassák a róluk kialakult képet és benyomást, ezáltal a politikát és a döntéshozatalt is. Ehhez szükséges, hogy rendszerszintű változás történjen, hiszen hiába vannak úgynevezett mindennapi „szövetségeseik” (*allies*) ezeknek a hallgatóknak – akinek a jelen-

léte ugyan segíti és támogatja őket a mobilitási folyamatokban –, de szocio-politikai változás szükséges ahhoz, hogy valódi fordulatról beszélhessünk. Ez a gondolatmenet illeszkedik a hazai diskurzusba is, miszerint rendszerszintű átalakulás szükséges az akadémiai kiválóság (*academic excellence*) növeléséhez, valamint egy inkluzív környezet kialakításához (ARATÓ-VARGA 2015, 2018). Ugyanis, amíg az a politikai irányelv, hogy tanulmányaik után ezektől a nemzetközi hallgatóktól mielőbb „elköszönjenek” az adott országok, és amíg a politikai diskurzusban manifeszt módon megjelenik, hogy a britek csak úgy, mint a hollandok is „védjék meg” saját állampolgáraikat az oktatás során, és később a munkaerőpiacra is (*“put the interests of the British people first”*), addig nem beszélhetünk valódi oktatási egyenlőségről. Ennek értelmében továbbra is fennáll a „mi” és az „ők”.

Irodalom

- ARATÓ Ferenc és VARGA Aranka (2015): *Befogadó Egyetem. Az akadémiai kiválóság fejlesztése az inklúzió szempontjainak érvényesítésével*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet. Autonomia és Felelősség Tanulmánykötetek III. Pécs.
- ARATÓ Ferenc és VARGA Aranka (2018): *Befogadó Egyetem*. In. Pusztai Gabriella és Szigeti Fruzsina (szerk.) *Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban*. Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen pp.189-207
- M. CSÁSÁR Zsuzsanna (2020): *A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése*. Tempus Közalapítvány. Budapest